

IANCU'S FIGURE IN POPULAR LYRIC POETRY

Olimpia Maria Buda (Drăgoiu)

PhD Student, "1 Decembrie 1918" University of Alba-Iulia

Abstract: The folkloric evocation of Avram Iancu is made from two perspectives: the biographical and documentary evocation interviews with the symbolic one. Thus, he appears both in the hypostasis of character and symbol. The second stance was supported with a data transfer of the biographical and historical events to mythology. Physical traits and the real qualities of the hero are amplified and perfected in the artistic creation by enriching them with mythical and symbolic meanings. National consciousness, the fundamental factor of building national identity, that awakens in people's soul with Avram Iancu underlies the process of mythicization of the Romanian hero and the identification to personal sacrifice with the interests of the people is paving the way which places him in the upper stage of self fulfillment in history. The biographical elements are gradually enriched, they are valued, a proof being the laudatory assessments which are the expression of an character who became a myth, a symbol. The prototype image is constantly enriched by specific artistic means which increase its value and essentialise it.

Keywords: Avram Iancu; lyric poetry; character; symbol; mythology

În sufletul poporului român, Avram Iancu și-a câștigat un loc de cinste, numele lui fiind așezat alături de cel al marelui voievod Mihai Viteazul și al martirului Horea. Popularitatea de care s-a bucurat se datorează atât faptelor sale istorice, cât și personalității sale remarcabile cu care i-a impresionat pe cei din anturajul său, oameni simpli sau învățați, cu atât mai mult cu cât, după cum observa contemporanul său, Gheorghe Bariț, „Iancu nicidecum nu a vânat popularitatea; nu el a alergat după popor, ci acesta era fermecat de personalitatea lui...”¹.

Dorul de libertate renaște mai puternic în sufletele oamenilor în anul dezrobirii popoarelor, 1848, și aduce laolaltă, sub comanda Craiului, pe moțul din Ardeal, pe țaranul din câmpie, dar și pe intelectualii români iubitori de țară. Această mobilizare generală a poporului poate argumenta bogăția fondului literar artistic legat de revoluția din '48-'49 și de numele lui Iancu. Numeroase creații folclorice oglindesc lupta începută la prima chemare din tulnic ce s-a auzit pe crestele munților Apuseni și continuată chiar și după trecerea în neființă a eroului și așezarea trupului acestuia în pământul strămoșesc, sub gorunul lui Horea de la Tebea.

Repertoriul versurilor închinat conducătorilor revoluției de la '48-'49 depășește granițele naturale ale inimii Munților Apuseni, cunoscând o răspândire pe arealul întregii Transilvanii și chiar pe întregul teritoriu românesc. Avram Iancu devine, așadar, un erou al tuturor românilor și un simbol pentru unitatea noastră națională. Îndemnul pentru păstrarea

---

¹ G. Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, t. II, Sibiu, 1890, p. 163.

ființei naționale surprinde, în cuvintele simple ale poporului, demnitatea caracteristică românilor: „Nu vă cer să osândiți, / Nu vă zic să asuprați, / Ci vă cer eroi să fiți, / Țara voastră s-o păziți! / Dreptul altuia nu-l luați, / Dar pe-al vostru-l apărați... / Noi nu vrem să atacăm, / Pe nimeni să supărăm, / Dar când uită cineva / Că-i dator ca să ne dea / Și vine-n casă la noi / Cu potcă și tărăboi, / Apoi oameni slabi am fi / Dacă nu i-a știi primi.”²

Întreaga odisee a luptei pentru libertate socială și națională este surprinsă în creația folclorică; cauzele revoltei, opoziții, personajele principale, momente ale luptei considerate de mentalitatea țărănească semnificative pentru cursul evenimentelor, finalul luptei și soarta eroului principal au fost evocate de creatorul anonim în creații lirice sau epice menite a înscrie în eternitate faptele petrecute în acel veac al suferinței românilor privați de libertățile sociale și naționale.

Evocarea folclorică a lui Avram Iancu se face din dublă perspectivă: biografică și documentară, împletindu-se cu cea simbolică. El apare astfel în dublă ipostază: personaj și simbol. Cea de-a doua ipostază a fost posibilă prin realizarea unui transfer al datelor biografice și al evenimentelor istorice spre mitologie. Trăsăturile fizice și calitățile reale ale eroului sunt amplificate și desăvârșite în creația artistică prin îmbogățirea acestora cu semnificații mitice și simbolice. Conștiința națională, factor fundamental al construirii identității naționale, ce se trezește în sufletul poporului odată cu Avram Iancu stă la baza procesului de mitizare a eroului ardelean, iar identificarea până la sacrificiu personal cu interesele poporului netezește calea ce-l plasează în etapa superioară a împlinirii eului în istorie.

Elementele biografice sunt îmbogățite treptat, sunt valorizate, dovadă stau encomioanele ce sunt expresia personajului devenit un mit, un simbol. Imaginea prototip este permanent îmbogățită prin mijloace stilistice encomiastice ce-i sporesc valoarea și o esențializează. Liderul revoluției pașoptiste este mai întâi un „fecior de moț”, apoi devine „un voinic”, „păunașul codrilor”, fecior de munte „cu stea în frunte”; e „crăișorul munților”, „crai de-omenie”, „împărat de moți”, „un om și jumătate”, „cum nu-i în lume”, viața lui fiind l-al lui „neam făgăduit”.

Privit din perspectivă mitologică, Iancu este salvatorul care, prin sacrificiu, poate schimba și reorganiza universul. El este, în acest sens, un prototip, deoarece oglindește principiul masculin, spiritul organizator, cel care guvernează lumea și impune libertăți pentru cetățenii săi. Personajul cu rol de actant poate fi interpretat și ca producător de istorie, fiindcă el nu-și împlinește visul propriu, ci îndeplinește voia poporului și mai mult, împlinește voia Creatorului căci „românii cred că omul nu e stăpân pe cărările lui, ci îndeplinește pe pământ voința lui Dumnezeu”³. El reprezintă conștiința justițiară și realizează dreptatea, înțeleasă ca unic mijloc de redobândire a unor drepturi furate. Apărarea ființei naționale se realizează, în primul rând, prin apărarea ființei biologice de la degradare și mai apoi prin restabilirea corectă a statutului social al poporului, iar ordinea se poate restabili doar printr-o victorie în lupta cu forțele răului. Se întrupează în Iancu și conștiința națională creștină. El reprezintă poporul român cel asupra care, de veacuri, duce crucea grea a creștinului, fiind mereu atacat și lovit de dușmanii lui Dumnezeu ce nesocotesc legile creștine. Iancu devine astfel un model uman de abnegație, de spirit de sacrificiu și prototip al românului patriot.

Trebuie scos în evidență faptul că, în Transilvania, lupta pentru libertate națională se împletește cu cea pentru dreptate socială. Românii transilvăneni nu doresc să mai accepte

² M. Badea, Gh. I. Bodea, *Avram Iancu în conștiința poporului român*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1976, p. 185.

³ M. Olinescu, *Mitologie românească*, Ed. Saeculum Vizual, București, 2004, p. 340.

statutul de națiune tolerată, își revendică drepturile de proprietate asupra pământurilor. Situația politică și socială trebuia să se schimbe, iar schimbarea nu se putea produce cu argumente filozofice, ci cu lancea lui Horea.

Scopul luptei este concretizat de Iancu însuși, prin glasul poporului: „*Strigă Bărnul din Sibiu / Că Ardealul nu-i pustiu / Și Iancu din Fîntînele: / Aicia-s armele mele, / Vitejește lupt cu ele: / Dezrobirea neamului, / Vitejia Ardealului.*”⁴, iar dintr-un cântec inclus în prima culegere de folclor despre Avram Iancu aflăm că „*Iancu de la Vidra pleacă/ Ca dreptate să ne facă*”⁵.

Deosebit de sugestiv este dialogul liric intitulat *Iancule, pruncuțul meu* ce deschide antologia⁶ alcătuită de folcloristul Vasile Copilu-Cheatră și de profesorul Romulus Felea în care Iancu îi arată tatălui său hotărârea sa de a lupta pentru obținerea drepturilor și libertăților moșilor: „*Iancule, pruncuțul meu, / Pîntru ce te zbați mereu? / Pîntru cine te zdrobești / Și hodină nu găsești? / Tată, io mă bat cu hoții, / Să trăiască liberi moșii. / Rînduiala nu e bună, / Și legile-s o minciună. / Legea trebuie schimbată, / Pînă nu-i pre tîrziu, tată, / Că nu-i drept ca la prînz / Unii să moară flămînzi, / Iară alții, cum îți spui, / Alții să moară sătui.*”⁷

Poporul care lupta împotriva nobilimii maghiare și a întregului sistem oligarhic de orânduire feudală a sintetizat în Iancu întreaga forță românească din Apuseni. Iancu devine astfel simbol al poporului asuprit și este chemat să „se scoale din somn”: „*- Scoală, Iancule, din somn, / Dacă vrei să te faci domn, / Și-ți ia sabia-ntr-o mână / Și o spală de rugină.*”⁸

Trebuie subliniat însă sensul luptei lui Iancu. Poporul transilvănean nu duce un război de cucerire, ci unul de independență; dușmanii poporului, nobilimea maghiară, trebuie izgoniți de pe pământul românesc: „*Astăzi cu bucurie / Românilor veniți! / Pe Iancu în câmpie / Cu toți să-l însoțiți. / Spălați armele voastre, / Curînd să alergăm / Din locurile noastre, / Pe dușmani s-alungăm.*”⁹. Dușmanii ai poporului sunt și tătarii și mongolii: „*Și românii se sculară / Ca să scape a lor țară / De rușine și de-ocară, / De domnia ungurească / De urgia mângălească / Și de ciurda tătărească!*”¹⁰

O anumită parte a poeziei populare oglindește încrederea în bunul împărat și că pe căi regaliste, prin plângeri, dreptatea poate fi făcută de împăratul austriac, iar jugul stăpînirii maghiare, cauza sărăciei oamenilor, poate fi înlăturat: „*Hai, ortace, să pornim, / La Găina, să guim / Și pe Iancu să-l găsim, / Cu pană de găscă albă, / Să ne scrie el o jalbă, / Către grofi și-mpărăție, / Să scăpăm de sărăcie! / Sărăcie și hoție! / Să oprească, jucuțaii, / Să ne pună-n gît zîmțaii. / Cînd a scrie, la-mpărat, / Groful nu mai doarme-n pat, / De ciudă și de bănat, / Că ne-a-nturna ce-a furat. / Ne-o furat pădurile, / Bată-l tăte rălele!*”¹¹.

Marea iubire a Iancului pentru neamul său cel românesc izvorăște din preaplinul sufletului său, iar obținerea libertății neamului său devine ideal și unic scop în viață în slujba căruia își sacrifică chiar și dreptul său uman la fericirea și împlinirea sufletească pe care i-ar putea-o oferi întemeierea unei familii. Chiar și averea părintească și veniturile pe care le obține le folosește ca mijloc de susținere a revoltei sociale pe care o va conduce: „*- Ce-ți*

⁴ O. Bîrlea, I. Șerb, *Horea și Iancu în cântecele poporului*, București, Ed. Eminescu, 1972, p. 136.

⁵ O. Bîrlea, I. Șerb., op. cit., p. 170.

⁶ V. Copilu-Cheatră, R. Felea, *Iancule, ce mândru ești...*, Alba Iulia, 1972.

⁷ V. Copilu-Cheatră, R. Felea, op. cit., p. 7.

⁸ Ov. Bîrlea, I. Șeb, op. cit., p. 123.

⁹ Al. Andrițoiu, *Avram Iancu. Antologie literară*, București, Ed. Albatros, 1972, p. 21.

¹⁰ Ov. Bîrlea, I. Șerb, op. cit., p. 133.

¹¹ V. Copilu-Cheatră, R. Felea, op. cit., p. 10.

trebuie bogății, / De vreme ce n'ai copii? / Am un neam și-o țară-ntreagă / Să le scot dreptul mă roagă."¹²

Creația populară surprinde, așadar, motivul fundamental al luptei care este obținerea drepturilor sociale ale poporului, iar pentru îndeplinirea acestui obiectiv Iancu are cuvinte de îmbărbătare, de însuflețire pe care le adresează tinerilor ostași, arătându-le gloria pe care o vor primi pentru sacrificiul lor: „Că voi dacă veți lupta, / Țara dacă veți scăpa / Deurgia Ungurilor, / Dușmanii Românilor, / Morții bine-or răsufla, / Părinții s-or bucura, / Lumea vă va lăuda.”¹³

Revoluția de la '48-'49 este una dintre epopeile noastre naționale, Iancu fiind eroul său principal. Devenit simbol al luptei pentru libertate, eroul a trecut pe nesimțite în mit și legendă, astfel că nu e de mirare că portretul lui a fost conturat în versuri de colindă: „Sus e cerul luminat, / Iancu, tinerel băiat, / Mândru cal a-ncălecat / Și departe mi-a plecat.”¹⁴ Aureola deosebită cu care chipul Iancului a fost încununat este surprinsă și în versurile: „Foaie verde de podbeal, / Eu sunt Iancu din Ardeal / Păunașul codrilor / Crăișorul munților”¹⁵.

Modul în care Iancu este privit de poporul de rând este dovadă a popularității acestuia câștigată prin vitejeștile sale fapte. În primul rând, Iancu întrunește toate calitățile ce se cer unui bun lider. Este inteligent, educat, este viteaz și iubitor de neam, caută dreptatea și adevărul. Iar la toate acestea se adaugă fizicul său plăcut, fiind și tânăr și frumos. Frumoasele trăsături fizice se împletesc cu deosebitele calități morale alcătuind profilul unui bun conducător și întruchipându-l pe cel al unui Mesia mult așteptat. Iancu întruchipează cele mai înalte principii morale: adevărul, dreptatea, cinstea, prietenia, curajul și vitejia. Regăsim în cântecul popular portretul complet al eroului, fiind evocate atât tinerețea și frumusețea lui fizică din anii revoluției, cât mai ales frumusețea morală a acestuia.

În caracterizarea personajului, artistul popular apelează la procedee artistice diversificate. Prin folosirea hiperbolei, a figurilor de stil precum epitetul, comparația, personificarea sau metafora, prin introducerea unor structuri antitetice, se creează imagini artistice de o plasticitate deosebită ce dau valoare estetică textelor și scot în evidență trăsăturile excepționale ale eroului.

Iancu e mândru ca „Făt-Frumos din povești”, e „înalt și subțirel, / Nalt ca bradu' sus în munte, / Cu doi ochi de cer sub frunte”¹⁶, având „păr galbăn, rătezat”¹⁷, trăsăturile feței sale fiind sugerate printr-o serie de figuri de stil, epitete, comparații și metafore: „Gura lui – izvor de munte. / Ochii lui – mure mărunte”¹⁸. Poartă o cușmă „de niț brumat”, „șerpar cu arnici roșu țesut” de „cea mai mândră fată”¹⁹ din sat și „țundră albă”²⁰, obiecte de îmbrăcăminte specifice zonei folclorice a Țării Moților. Un portet de o realizare artistică deosebită îl regăsim în poezia *Iancu când o fost ficior*: „Iancu când o fost ficior / Era peana codrilor / Și lumina ochilor / Și durerea caselor, / Lacrima izvoarelor / Pe sub poala munților.”²¹

¹² M. Anton, I. Mărgineanu, op. cit., p. 108.

¹³ I. Georgescu, *Avram Iancu. Crâmpoie din viața și din vremea lui*, Cluj-Napoca, Ed. Napoca Star, 2001, p. 99.

¹⁴ M. Badea, Gh. I. Bodea, op. cit., p. 178.

¹⁵ Ov. Bîrlea, I. Șerb, op. cit., p. 139.

¹⁶ Ibidem, p. 8.

¹⁷ Ibidem, p. 131.

¹⁸ Ibidem, p. 179.

¹⁹ V. Copilu-Cheatră, R. Felea, op. cit., p. 8.

²⁰ M. Anton, I. Mărgineanu, op. cit., p. 75.

²¹ Ibidem, p. 107.

Imaginația artistului popular izvorâtă din profunda admirație merge într-atât încât îi atribuie lui Iancu statutul de demiurg, întreaga natură supunându-i-se: „*Cîtu-i bradu brad înalt / Dintr-un munte-n hălălat / Nu-i pe Iancu să-l întrecă, / Cînd își țipă ochii roată / S-apleacă frunzuța toată / Și izvorul numa șoptă. / Și se-ntorc cărările / De-i ascultă vorbele / Ca să-nciungă vetrele, / Casele, săracele!*”²²

Natura este personificată, aceasta luând parte la durerea poporului, atribuindu-i-se astfel calități specific umane și subliniindu-se puternica legătură a țaranului român cu pământul strămoșesc. Elemente ale cadrului natural iau parte la suferința lui Iancu: „*Plînge cetina de brad / Plîng pâraiele din vad, / Plînge codru, / Fără modru, / Că nu este leac pă lume, / Pe Iancu să mi-l îmbune.*”²³. Într-un alt cântec se arată faptul că „*Codrul și cu apele, / Furcile și coasele / I-o ajutat pe români / Să-i alunge pe stăpâni*”²⁴ sau că bun prieten al moșului la durere este codrul: „*N-am pe lume nimic drag, / Numai crenguța de fag, / Că-mi alină al meu dor / Și nu mă lasă să mor*”²⁵. Alt text surprinde grija munților și a codrilor legată de o nemaivăzută mobilizare de oameni: „*Munții și codrii se-ntreabă / Unde merg moșii grămadă, / Pregătiți ca la paradă? ... Le-o răspuns un cuc cu drag: / Nu vă fie cu mirare, / Merg la Blaj că-i adunare.*”²⁶

Vietuitoarele naturii sunt și ele personificate și se alătură oamenilor hotărâți să-și dobândească dreptatea. Studiindu-se conținutul textelor, se observă prezența mai multor înaripate: cucul, câteva păsări oarecare, cărora nu li se precizează specia, mierla, șoimul. Versurile ce deschid antologia de *Cântece și tradiții populare despre Horea și Avram Iancu*²⁷ considerăm a fi semnificative pentru a evidenția implicațiile simbolice ale umanizării necuvântătoarelor: „*Cântă cucu-n munți de brad, / Și prin codrii cei de fag. / Uită-te, Iancule drag, / La moși că îs tot iobagi.*” Cucul este simbol al trezirii poporului din „somnul cel de moarte”, pasărea fiind mesager al primăverii, al trezirii naturii la viață. Interpretarea primește sensuri mai profunde dacă avem în vedere faptul că această pasăre își clocește ouăle în cuibul altor păsări, fiind astfel un simbol al lenii sau, mai mult al parazitismului²⁸. Și nu sunt oare niște paraziți nobilii maghiari? În altă creație, cucul este pasăre-mesager între Iancu și mândruța lui: „*Măi puiutu cucului, / Du-te spune Iancului / Că mă usc de dragul lui. / Măi puiutu cuciiții, / Du-te, spune-i mândruții / Că la ea nu pot vini / Orișicît de dor mi-o fi.*”²⁹ O altă pasăre poartă vești din timpul luptei, neprecizându-se cărei specii îi aparține: „*Pe la noi, pe la Albac, / Toate păsările tac, / Numai una ciripește / Și moșilor le vestește, / Că Iancu e la Cîmpeni.*”³⁰, iar o „pasăre cu pene sure” este trimisă la împărat să-i facă cunoscută suferința moșilor: „*Pasăre cu pene sure, / Du-te, iute, din pădure, / Du-te la-mpărat și-i spune, / Cîte pătîmim pe lume.*”³¹ Zborul păsărilor este aici simbol al relațiilor dintre oameni, ușurința cu care mesajele pot fi transmise prin intermediul păsărilor este motivul pentru care creatorul popular le-a introdus în textele sale.

²² Ibidem, p. 80.

²³ V. Copilu-Cheatră, R. Felea, op. cit., p. 32.

²⁴ Ibidem, p. 63.

²⁵ Ibidem, p. 59.

²⁶ M. Anton, I. Mărgineanu, op. cit., p. 131.

²⁷ M. Anton, I. Mărgineanu, op. cit.

²⁸ J. Chevalier, A. Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. 1, p. 406.

²⁹ M. Anton, I. Mărgineanu, op. cit., p. 73.

³⁰ V. Copilu-Cheatră, R. Felea, op. cit., p. 63.

³¹ Ibidem, p. 79.

Șoimul, pasăre maiestuoasă ce zboară în înălțimile văzduhului și scrutează cu ageră-i privire lumea de jos, subliniază aspirația spre libertate în textul liric *Jos, la talpa bradului*³² în care, prin personificare, pasărea devine confident și prieten al eroului. Plângându-și durerea cea mare a sufletului său, iobăgia neamului, șoimul îi oferă un mijloc de a-i alina suferința, să-l ducă într-o călătorie prin văzduh, să admire frumusețea lumii și astfel să-și uite necazurile. Iancu refuză, deoarece durerea poporului este și durerea lui, iar el este cel chemat să găsească calea de alinare a suferinței oamenilor. Semnificații deosebite ne oferă replica finală a eroului: „Șoimuleț duios la grai, / Fiecare cu-al său trai, / Tu ai aripi zburătoare, / Ca să te înalți la soare. / Rosturile mele sunt / Să mă lupt pe-al meu pământ, / Pentru dreptul nației sfânt.”³³. Statutul de iobag, de rob al unui stăpân, pune lanțuri grele pe trupul omului, împiedicându-l să se ridice spre soare, spre nemărginire, spre libertate.

Mierla, pasăre cântătoare ce trăiește în pădurile alpine, de brădet, este pasărea ce poartă semnificațiile nemuririi sufletului. Ilustrativă este în acest sens poezia *Cîntă mierla printre peri*³⁴. Veștile pe care mierla le va purta prin cântecul ei sunt vești de moarte. Iancu s-a așezat în mormânt alături de prietenii de arme, dar numele lui se va înscrie cu litere de aur pe crucea mortuară după cum se arată în *Cîntecul Iancului*³⁵.

Analizând implicațiile simbolice ale păsărilor în cântecele despre Avram Iancu, o concluzie cel puțin interesantă iese în evidență. Dobândind aptitudini vizionare și profetice, păsările marchează etapele fundamentale ale unei revolte: cauzele luptei, începerea bătăliei, desfășurarea și urmările acesteia. Astfel, șoimul sugerează aspirația spre libertate, cucul este cel care trezește poporul la deșteptare națională, o pasăre oarecare este purtătoare de vești din timpul bătăliei, iar mierla este cea care se îngrijește ca numele eroului ce a luptat pentru eliberarea din iobăgie a neamului său să nu fie uitat.

Drumul cuceririi drepturilor și libertăților furate seamănă, în concepția populară, cu cel al unui erou din basmele populare românești. Asemănările cu basmul popular se vor opri însă înainte de sfârșitul poveștii, deoarece nu vom regăsi acel final fericit în care binele învinge răul, eroul nefiind răsplătit pentru vrednicia sa și nefiind recompensat pentru binele adus. Să urmărim însă firul poveștii. Eroul pleacă din casa părintească în lume, ca să facă dreptate. El, fiul cel mic al judeului din Vidra, devine izbăvitor al poporului: „Frunză verde-o viorea, / Cine trece colnicea? / Nu știi dacă-i floare / Ori soare răsare, / Ori Iancu pe cal călare. / Iancu, tinerel fecior, / Crăișoru munților, / Mîntuirea moților, / Spăimîntarea răilor, / Mîngîierea mamelor, / Dragostea copilelor.”³⁶, personificare a mitului Soarelui, având toate atributele acestuia: e tânăr, e frumos, e voinic, are părul de aur, purtând însemnele specifice: sabia, fluierul, calul înaripat și cornul. Sabia lui, personificată, îi conferă o putere deosebită asupra dușmanilor. În unele variante, apare ideea că Iancu folosește și buzduganul în luptă, mânuindu-l cu o pricepere deosebită. Lupta se duce împotriva vrăjmașilor unguri și reprezintă războiul simbolic cu forțele întunericului. Calul, ajutorul voinicului în luptă, este „un murg alb și înspumat / Ca un vultur aripat”³⁷ care „zboară și nechează”, este un cal de poveste, cu atribute supranaturale, care merge „din copite scînteind, / Și pe gură foc țipînd”³⁸.

³² M. Anton, I. Mărgineanu, op. cit., p. 119.

³³ Ibidem, p. 120.

³⁴ Ibidem, p. 46.

³⁵ Ibidem, p. 86.

³⁶ M. Anton, I. Mărgineanu, op. cit., p. 117.

³⁷ Ibidem, p. 99.

³⁸ Ibidem, p. 164.

Chemarea la luptă se face prin suflarea din corn, cornul fiind simbol al puterii: „*Când sună Iancu din corn / Răsună Ardealul tot; / Când sună din corn de-alună / Tot Ardealul de adună.*”³⁹. Acestei chemări îi răspunde întreg Ardealul: „*Feciorașilor voinici / hai la luptă, mari și mici, / Că nu-i timp de așteptat / Când în țară dușmani bat.*”⁴⁰. Oastea Iancului este formată din mii de oameni, țărani, tineri și bătrâni, ce intră vitejește în luptă pentru a-și apăra țara.

Izvorât fiind din concepția creștină, ritualul de purificare a trupului înainte de plecarea la luptă nu lipsește, deoarece este un factor ce poate influența soarta unei bătălii: „*Iancu, tinerel băiat / De cu zori mi s-o sculat / Și pe față s-o spălat, / Strai curat o îmbrăcat, / Mîndru cal o-ncălecat / Și departe mi-o plecat.*”⁴¹. Îi urmează acesteia, evident și rugăciunea de ajutor adresată lui Dumnezeu: „*De trei zile, de trei nopți / Cînt-o sută de preoți / Și se roagă și se-nchină / Pentru tabăra română.*”⁴²

Forțele antagonice, forțele răului, ale întunericului, sunt „domnii”, adică nobilimea maghiară. Răutatea, minciuna, teroarea, violența și nedreptatea trebuie înlăturate. Ceasul răfuiei a sosit. Boieroaicele unguerești sunt aspru criticate: „*Doamnele, cocoanele, / Să descalțe ghetele, / Să-ncalțe opincile, / Să-și tragă mînușile, / Și să țese pînzele / Tot ca și țăranele.*”⁴³

Dintre „personajele” lirice antagonice, memoria colectivă i-a reținut pe Kossuth și pe Hatvany, conducători ai oștilor maghiare. Înainte ca ofensiva armată să fie începută, au loc negocieri între liderii celor două oști. Coșut, cu semeția specifică tiranilor, îi cere lui Iancu să se predea, însă primește un răspuns pe măsura demnității unui viteaz: „*Nu-s muiere învălită / Să-mi fie de unhuri frică*”⁴⁴. Tratativile fiind fără succes, confruntarea armată este inevitabilă.

Însă Iancu nu e singur. Prefecții și tribunii poporului sunt alături de el: Simion Bărnuțiu, Axente Sever, Timotei Cipariu. Se adună la Blaj pentru a întocmi planul de bătălie: „*Strigă Bărnuțiu din Sibiu / Că Ardealul nu-i pustiu. / Iancu vine de la munte / Cu-a lui moți și el în frunte. / Și Axente de la șes, / Cu țărani, pe ales. / Iar Cipariu din Pănade / Spune dreptate se cade. / Toți la Blaj s-au adunat / Iobăgia-au desființat.*”⁴⁵. Șansele de victorie vor fi mult mai mari dacă armata română ar primi ajutor de la împărat: „*Buit-o unguru-n țară, / Da l-o scoate Iancu iară / Numa pînă-n primăvară, / De-i ajută neamtu iară / Și muscu a doua oară*”⁴⁶. Însă Iancu se bazează cel mai mult pe fortăreața naturală a munților Apuseni, cunoaște toate cărările munților, pădurile și izvoarele și știe că avantajul acesta îi va ajuta la obținerea victoriei: „*Cu noi țin pădurile, / Munții și izvoarele. / Fiecare brad din munte, / Este un ostaș de frunte. / Fiecare pietricea, / E-un ostaș în oastea mea.*”⁴⁷.

Extensiunea toponimică oglindește aria de largă participare a țărilor și regiunilor românești. Astfel, remarcăm că este pomenit adeseori și numele colonelului Urban. Este vorba despre Carol Urban, cel care a participat la prima campanie împotriva ungarilor în calitate de comandant al regimentului românesc din Năsăud.

³⁹ P. Galea, *Iancule, dorule...* (Culegere închinată comemorării Centenarului morții lui Avram Iancu), Arad, Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Arad, 1972, p. 32-33.

⁴⁰ M. Anton, I. Mărgineanu, op. cit., p. 137.

⁴¹ Ibidem, p. 79.

⁴² V. Copilu-Cheatră, R. Felea, op. cit., p. 11.

⁴³ Ov. Bîrlea, I. Șerb, op. cit., p. 144.

⁴⁴ Ibidem, p. 123.

⁴⁵ M. Anton, I. Mărgineanu, op. cit., p. 143.

⁴⁶ Ov. Bîrlea, I. Șerb, op. cit., p. 164.

⁴⁷ V. Copilu-Cheatră, R. Felea, op. cit., p. 74.

Vitejia armatei românești ce a pornit la luptă „pe drumul Clujului” (în alte variante „pe drumul Feleacului”) ori „pe drumul Hațegului” este prilej de mândrie pentru creatorul popular: „*Sede Iancu pe fântână / Cu pușca plină în mână, / Nu știu plină-i sau îi goală, / Ungurii fug de se-omoară. / Iancu șede, mîncă nuci, / Domnii fug fără papuci.*”⁴⁸ căci „*cu Iancu-alătura, / Nu se teme nimenea*”⁴⁹.

Un episod în care nobilii maghiari din Turda fac o încercare disperată de salvare din mâinile vitejilor români, încercând, fără succes, să-l mituiască pe Iancu, este des evocată în cântecul popular: „*- Iancule, măria-ta, / Lasă Turda, n-o prăda, / Că ce-i cere noi ți-om da, / Și ți-om da bani cu mierța / Aurul cu ferdela.*”⁵⁰.

Dar ținta cea mai importantă a atacurilor oastei române este Clujul, sediu al Dietei Transilvaniei, dietă ostilă cauzei românilor și centru al nobilimii maghiare. Iancu îndeamnă: „*- Haidați, feciori, după mine, / Să luăm tunuri de fag, / Să tunăm în Cluj cu drag; ... Să tunăm în prunișori, / Să tăiem în domnișori.*”⁵¹.

Victoriile armatei române nu se lasă așteptate. Generalul Puchner, un alt comandant al oștirii maghiare din timpul revoluției pașoptiste, este surprins în momentul în care acesta pleacă din țară, înfrânt: „*Auzit-am, auzit, / Că craiu Puchner o fugit*”⁵². Martor al vitejiei oștenilor a fost Mureșul: „*- Mureș, Mureș, apă lată, / Ce vii așa turburată / Și cu sînge-amestecată? / Mă turbură ungurii / Ce-i bătură romîinii.*”⁵³

Luptele sunt grele, jertfele nenumărate. Pământul țării este sfințit de trupurile oștenilor, morți pentru libertate. Izvoarele au fost martore ale încleștării războinice și vor jeli veșnic, în șopotul lor neîntrerupt, sângele vitejilor. Revoluția se încheie, dar urmările favorabile poporului se lasă așteptate. Iancu crede până în ultima clipă că împăratul își va ține cuvântul dat. Nu se va întâmpla cum a sperat el, astfel că mânia poporului se revărsă ca un șuvoi și îl blestemă pe împăratul mincinos, dorind ca răul să fie răsplătit cu rău: „*Pasăre cu pene sure ... Du-te la-mpărat și-i spune, / Cîte pătimim în lume. / Spune-i, verde, că-l urîm / Și din inimă dorim, / Să-i dea, Domnul, ce ne-o dat / De când rău ne-o supărat, / Că pe Iancu, l-o mințit / Și pe noi ne-o oropsit.*”⁵⁴. Iancu se află astfel în ipostaza eului zdrobit de teroarea a două națiuni „privilegiate”, îngenunchat de nerecunoștința și de călcarea cuvântului dat de o față împărătească.

Pe Iancu îl caracteriza și o deosebită sensibilitate artistică, talentul său de a cânta din fluier păstrându-se până azi în memoria moșilor. Viața lui de după încetarea revoluției este o viață de pelerin, de om rătăcitor prin așezările românești din Țara Moșilor și din Țara Zarandului. Durerea din sufletul său de a nu fi obținut libertatea pentru care se jertfise se revărsa într-o cântare ce o cânta atât din gură și din fluier: „*Păn' fu Iancu la domnie, / Mîncam pita ca-n Cîmpie, / De cînd Iancu s-o lăsat, / Iar mîncăm mălai uscat.*”⁵⁵. Însă destinul este implacabil, soarta omului a fost pecetluită de divinitate: „*Frunzuliță ruptă-n șapte, / Om ca Iancu n-are moarte. / C-așa i-o fost scris în carte: / Să trăiască și să-ndure / Ca și piatra din pădure.*”⁵⁶.

⁴⁸ Ov. Bîrlea, I. Șerb, op. cit., p. 148.

⁴⁹ V. Copilu-Cheatră, R. Felea, op. cit., p. 66.

⁵⁰ Ibidem, p. 137.

⁵¹ Ibidem, p. 134.

⁵² Ibidem, p. 175.

⁵³ Ibidem, p. 167.

⁵⁴ V. Copilu-Cheatră, R. Felea, op. cit., p. 78.

⁵⁵ Ov. Bîrlea, I. Șerb, op. cit., p. 183.

⁵⁶ M. Anton, I. Mărgineanu, op. cit., p. 175.

Moartea lui Iancu este un moment de durere pentru întreaga Transilvanie: „*Din Cîmpeni pînă-n Abrud / Numa tulnice s-aud. / Cît îi pe-Arieș la vale / Numa dangăte de jale / Vestind trista-nmormântare.*”⁵⁷.

Rememorarea continuă a faptelor lui Iancu în creația populară a fost și mijloc de exprimare a nemulțumirii pentru situația și mai grea a românilor transilvăneni de după revoluție. Perioada revoluției a fost considerată o perioadă de libertate națională, Iancu fiind craiul românilor, însă după încetarea acesteia a urmat o și mai neagră perioadă, asupra străină s-a intensificat, poporul ajungând în pragul mizeriei și al disperării. Astfel, nu e de mirare că un om ca Iancu va rămâne veșnic în sufletul poporului ca model de patriotism, îndemnându-ne: „*Cît trăim pe-acest pămînt / Noi țara să ne-o iubim / Și cu toți uniți să fim.*”⁵⁸.

Din cele prezentate aici se poate observa cum poezia lirică populară surprinde popularitatea lui Avram Iancu, imagine ce pornește de la adevărul biografic și de la cel evenimential istoric și care este permanent îmbogățită prin mijloace artistice specifice, conturându-se portetul unui Iancu exemplar, a unui Iancu fără pereche ce va rămâne veșnic în conștiința populară.

BIBLIOGRAPHY

1. Andrițoiu, Alexandru, *Avram Iancu – Antologie literară*, București, Ed. Albatros, 1972.
2. Anton, Monica, Mărgineanu, Ion, *Cântece și tradiții populare despre Horia și Avram Iancu*, București, Ed. Minerva, 1985.
3. Bârlea, Ovidiu, Șerb, Ioan, *Horea și Iancu în tradițiile și cântecele poporului*, București, Ed. Minerva, 1972.
4. Copilu-Cheatră, Vasile, *Iancule, Măria ta*, Alba Iulia, Ed. Altip, 2002.
5. Felea, Romulus, Copilu-Cheatră, Vasile, *Iancule, ce mândru ești*, Alba Iulia, 1972.
6. Marian, Simeon, Florea, *Poezii populare despre Avram Iancu*, Suceava, 1900.
7. Mărgineanu, Ion, *Avram Iancu – tulburător, năvalnic nume*, Alba Iulia, 1997.
8. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Ed. Artemis, București, 1993.
9. Galea, P., *Iancule, dorule...*, CCES, Arad, 1972.
10. Olinescu, Marcel, *Mitologie românească*, Ed. Saeculum Vizual, București, 2004.
11. Georgescu, Ioan, *Avram Iancu. Crâmpoie din viața și din vremea lui*, Cluj-Napoca, Ed. Napoca Star, 2001.
12. Badea, Marin, Bodea, Gh., I., *Avram Iancu în conștiința poporului român*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1976.

---

⁵⁷ Ibidem, 191.

⁵⁸ Ibidem, p. 177.